

A MONTEIRA

SOMANARIO DE INTRESES REXIONALES
E LITERATURA

PREÇOS D'A SUSCRUICIÓN

En Lugo 4 mes.	0'40 Pts.
Fora seis meses.	3
" ano.	6
Portugal.	9
Ultramar.	18
Extranxeiro.	15
Número solto.	0'15
" atrasado.	0'25

PUNTOS DE SUSCRUICIÓN

En Lugo n-a Administración d' A MONTEIRA, calle de Palacio, número 10; baixo, esquerda.
Pra fora pagarase adiantado, en libranza d' o xiro mútuo ou letra de fácil cobro.
Horas de despacho n-a Administración: d' once d'a mañá á unha d'a tarde.

ANO II

LUGO 8 DE FEBREIRO DE 1890

NÚM 19

SUMARIO

Documento cureoso, por Antonio López Ferreiro.--¡Probes paxaros!, por Esperanza Roca.--A primeira consulta, por A. Xaquín M. Saavedra.--Un desahuciado, por Cesáreo López Piñol.--Publicacións.--Cantares, por A. M.--De todo un pouco.--Administración.--Anuncios.

Entr'as cartas que recibimos a pouco de sair a luz A MONTEIRA, unha d'as que mais nos animou y-anima a sigui-la empresa encomenzada, foi a d'o sábeo canto modesto Canónego de Santiago, D. Antonio López Ferreiro, tan coñecido en Galicia pol-os seus esquirtos cheos de céncea, como quirido pol-o amor que ten a este anaquiño de terra.

“Eu pouca ajuda lle podo dar,—dicianos o ilustre prebendado, que non tén a menos esquirbir n-a nosa doce língua,—por que me encontro moi fraco de forzas e por outra lado tópom'agora enredado con outros labores que m'ocupan abondo. O que lle podo facer é mandarlle algunha copia de documentos en galego; pois parezme que pr'o caso han de vir ben. Vendo a luz que poden dar os ditos documentos pra resolver e desmarañar moitos custíós de ortografía, por eles podemos saber como falaban os nosos vellos, qué non eran patás nin probes labregos”.

Con ansedá esprábamos o qu'o Sr. Lopez Ferreiro nos pormetera e hoxe podemos ofre-

cer ós nosos leutores un'h'auta que nos rimit'e nosoutros agradecemos n-a y-alma.

Vexan agor'o que diz o noso ilustre colaborador.

DOCUMENTO CUREOSO

¿Azañaranse os amigos leutores d' A MONTEIRA, porque eu meta aquí a miña cucharada? Quizaives non lles falta razón. De todos modos eu pidolles que me perdoen o meu astrévemento de vir a facer o papel d' estripa-contos, enjaretándolles nada menos que unha Auta de sentença mais vella que os camiños e longa, longa com'os dias de Mayo, ca sua machacona e empalagosa fraseologia, e c'os seus resultandose considerandos como si mesmo estíveramos nunha Academia de Jurisprudencia. Mais por eso, se aos leutores d' A MONTEIRA non lles falta ánimo pra remexer en tanta pallugada, poida que aínda encontren algunha cousa curidosa. Tal é, ao meu pequeno coñecemento, o que se refere ao mercader Garcia Rodriguez, que, ou moito m'enquívoco, ou é o que dou o seu nome aas pontes d' él chamadas Pontes de Garcia Rodriguez, alá contr'a parte de Ferrol. Tamén non deixan de ter intrés as noticias sobre as relacións comerciais que por

estonces levaba Galicia con Francia. E, en fin, esgarabellando mais ainda podrian tropezar con algunhas formas, frases e giros de gallego ben rancio e de moy boa ley. Sirvan siquera taes consideraciós pra me disculpar ante o ilustrado público d' A MONTEIRA.

Vel-aqui agora a Auta:

Ena cidade de Santiago vinte et dous dias do mes de agosto ano do nacemento de noso Señor Ihsu Xristo de mill et quatro centos et sesenta et tres anos. Sabean todos que este dia seendo os venerables et circunspectos varocs Martin Lopes, cardeal ena Santa iglesia de Santiago et Vicario enos abtos capitulares do cabildo da dita iglesia e don Diego Verdejo arcidiáno de Trastamar, Alfonso Yanes, Gomes Fernandes, Gongaluo de Morrago, Fernan Rodriguez de las Nauas, cardaas, Francisco Rodriguez de Toledo licenciado, mestrescola, Juan de Deus juiz de Luón, Juan Arés del Villar, Fernan Peres de Requena, Vasco Martin, bachilleres, Juan Paris, Diego de Samaniego, Roy Peres, Pedro Martis de Santa Cruz, Fernan da Cruña, Juan de Monterroso, Fernan Suares, canónigos da dita iglesia et as outras personas canónigos e beneficiados de la que quiseron et poderon seer presentes et con eles eno dito cabildo Garcia Rodrigues mercader morador ena dita cidade et en presença de min o notario público et testigos ajuso escriptos, os ditos señores vicario et cabildo diseron que por quanto o dito vicario cabildo ouveran dado et deran sen poder comprido a o cardeal mayor Theodorico et a o dito Garcia Rodrigues mercader para que en seu nome podesen recibir todos los franquos et libras de tornesas que o dito cabildo avia en cada huun ano del señor Rey de Francia ena vila da Rochela et eran devidos de certos tempos et anos pasados, segundo se contiña eno instrumento de poder, e todo aquello que o dito Garcia Rodrigues Recabláse dos ditos franquos dese en paz e en saluo sen diminucion alguna a o dito cabildo as duas partes enteyramente, et non curase de aquello que Recabláse de o poer a o Risco da mar et traballáse de o poer en cambio pagando a parte do dito camseo que coubese de pagar a o dito cabildo, segundo que todo elo, esto e outras cousas mays conpridamente se contiña en certos capitullos e contrabto que entre o dito cabildo e o dito Garcia Rodrigues

fora por ante min o dito notario outorgado apuntado e asosegado.

Et por quanto se achana por conta e escripturas o dito Garcia Rodrigues aver Recibido do dito Señor Rey de Francia e seus contadores mill franquos e lle foran librados de certos anos pasados e mays a alende eciendo a forma e thenor do poder que o dito cabildo lle avia dado sen para elo aver poder do dito cabildo. Receber en outra parte trezentos et vinte franquos de certos anos viindeyros, o qual non podera facer de dreito, que fazian así por todos mill e trezentos e vinte franquos, dos quaes o dito Garcia Rodrigues nen de parte deles, non avia dado conta con pago de aquello que era e se obligara de dar a o dito cabildo. Segundo que o jurara et outorgara et por elo caera e encorrera en graves penas e era obrigado o principal e penas de o pagar a o dito cabildo; contra o qual o dito Garcia Rodrigues dezia que avia feito moytas custas, gastos e expensas segundo que era publico e notorio en andar ena corte do dito Señor Rey dez e sete meses o gastar mays de quatrocentas pegas de ouro vello para expelcion da cabsa sobre que os ditos señores lo avian enviado e que non obsta a todo o que así avia Reportado e cobrara do devito dos anos pasados e de certos anos viindeyros poseya en mercaderia de panos e lle fora tomado e Roubado todo por vasalos de Fernan Peres d'andrade e do dito señor Fernan Peres e por razon de lo non era obrigado en cousa alguna o dito cabildo, mays que o dito cabildo lle era obrigado a as pérdidas custas e dampnos que cerca de lo se lle Recrecean e avian Recrecido quanto mais que sabian ben eles os ditos señores o dito Fernan Peres e os seus lle averen todo tomado e faga en porto saluo. Cerca do qual todo as ditas partes diseron que esperauan de a ver pletis debatido questioos contendas e controversias e fazer gastos e expensas e por se parti de to lo elo viiren a boa paz concordia amor e tranquilidad o dito Vicario e cabildo por sy da hisa e o dito Garcia Rodrigues mercador da outra quiseron et outorgaron que para as ditas questioos se partiren de seus plazer e libes vontades sen presia nen constringimento algun todos juntamente e o dito Garcia Rodrigues por si tomaran e eligian, tomaron e eligiron por seus homes bos arbitros juris e juyzes de avianga e amigable composicion a os onrrados e discretos bachilleres Fernan Peres de Requena e Vasco Martis canónigos da dita iglesia que presentes eran a os quaes e anbos e dous juntamente et non a huun

sen o outro dauan et outorgavan deron e outorgaron todo seu poder conprido segun que mellor podian e deúan de dereito para que vistas as informagoes escripturas e documentos que cada hua das ditas partes quisesen decer presentar e alegar, así por dereito como aviindo e compoendo em cargo de suas conciencias o podesen determinar pulgar e declarar por sua sentença, así aviindo e compoendo como por dereyto, ou como a eles ben visto fose e Deus lles dese a entender todo aquilo que quiseren e por ben teneren, tomando o dereyto á una parte e dando a outra en pouco ou en moito, en parte ou en todo, en grande ou pequena quantidade.

(Continúase)

Santiago, Febreiro de 1890.

PROBES PAXAROS!

D'o vrau n-unha tarde ardente
De sede morto un paxaro,
Con ansedá busc'a y auga
Cruzand'o val despobrado.

O sol brillant'e sin nubes
Amóstras'aló n-o espáceo,
Deixando n-a terr'a promo
Cael-os ardentes raios;

Men'ral-as frores muchadas,
Tamén sin forz'os seus tallos
Háce'o chan buscando a morte
Van pouco a pouco incrinando.

Non s'escoita d'o pastor
N-a cañad'o triste canto,
Nin d'os pinares s'escoitan
Os ruxidos sempr'estranos.

Non ouvean os cadelos,
Non s'oi o chirrio d'os carros,
Nin a campana d'a eirexa
Dice nada ós bos cristianos.

E mentras todo así dorme,
Morto de sede o paxaro,
As aas move xa sin forza;
Qu' a vida vaino deixando;

Mais de repente preciba
D'unhaontiña o remanso,
Y-aló mais lonx'escumante

E choutador un regato,

E facendo un novo esforzo,
Sin vida cuas'e sin ánemo,
Chega e tirase n-o rego
Morrend'o fin afogado.

¡Ai! tantas veces pensei
Qu'esto é simil d'os peisanos,
Que deixan o chan galego
Preseguindo un sono vano;

Que non son nunc'as riquezas,
—De conseguilas n-o caso—
As que nos volven a dicha,
Tral-a que sempre marchamos

ESPERANZA ROCA.

Xaneiro de 1890.

A PIRMEIRA CONSULTA

Acabáras' a misa y-a xente saía d'a eirexa de Vilacoba.

As mulleres c'o mandil de picote sobr' a cabeza co-a cinta pr' atrás, marchaban car' á casa, mentral-os homes, seguindo unha costume xa vella, formaban corros n-o adro, n-os que se falaba d'a prósima cosecha, d'as quintas, d'as pagas, d'a sorte d'os que marchaban pra outra banda en busca de fortuna, y-hastr' algunha vez de politeca.

O día a qu' esta hestórea se retire, un, entr' outros corros, distinguíase pol'a bulla que metía. Tod' el estaba formado de rapaces novos n-o médeo d'os que se via, falando por sete, un vello pequeno, pro rufo, fort' e pol-as trazas falangueiro y-advirtido como poucos.

—Vamos, tío Bértolo,—dixo un d'os que formaban o corro,—contenos o que lle pasou co-aquel abogado de Lugo.

O vello surriuse, mirando pr' o que falaba, meteu a mau y-aínda médeo brazo n-o peto d'o calzon, pois tan fondo era, sacou un cañuteiro de metal marelo, d' el unhos cigarros moi envoltinos n'unha berza e despois de mollal-os dedos puxos a picar eon gran cachaza, dicind'o mesmo tempo:

—Non, o qu' é esquencer non che so m' ha d' esquencer mentras viva, aí hó, qu' o caso nor é pra menos.

—Conte, conte,—berraron estoncel-os qu'o arroteaban;—cont' axiña, tío Bértolo.

—Tendé pacéncia, rapaces, y-acougad' un pouco,—respondeu o vello debulland' o tabaco entr' as maus. Despois votouno n-un papel cuase cuadrado e tan forte com' o que lle chaman de barba, e co-a navalla, que traguía presa c'unha correa ó chaleque, acabou de facer un